

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นิตยสาร ตามความหมายทั่วไปหมายถึง สิ่งพิมพ์ซึ่งปกตมีปกอ่อน บางทีมีภาพ มีกำหนดออกแน่นอน เนื้อหาประกอบด้วย เรื่อง บทความต่าง ๆ มีผู้เขียนหลายคน และมีโฆษณา (Webster's New Twentieth Century Dictionary 1976 : 1438) นอกจากนี้ยังมีปกสวยงาม การจัดทำนิตยสารอาจจัดทำขึ้นด้วยวัตถุประสงค์หลายประการ เช่น เพื่อให้ความรู้ทั่วไป เพื่อการพักผ่อน บันเทิง และการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เพื่อช่วยแนะแนวทางด้านการศึกษาและอาชีพ เพื่อส่งเสริมความคิด ลัทธิปัญญา อารมณ์ สังคม และเพื่อส่งเสริมให้มีความคิดอันดีงามในการดำรงชีวิต (ชวรัตน์ ชาญชัย 2520 : 356)

ในประเทศไทยช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา นิตยสารได้เติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว มีการผลิตนิตยสารกันอย่างแพร่หลาย สาเหตุจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการพิมพ์ ทำให้สามารถผลิตนิตยสารได้รวดเร็ว แต่นิตยสารส่วนใหญ่มีอายุสั้น เนื่องจากปัญหาสำคัญในการจัดการ การดำเนินการผลิตและการจัดจำหน่ายยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ (ระวีวรรณ ประกอบผล 2526 : 71) และเนื่องจากการแข่งขันกันมีมาก ทำให้นิตยสารบางฉบับพิมพ์จำหน่ายได้เพียง เล่มเดียวต้องเลิกกิจการหรือขายกิจการให้ผู้อื่นไป บางฉบับพิมพ์โดยไม่มีการกำหนดออกที่แน่นอน แต่บางฉบับที่มีเนื้อหาอยู่ในความสนใจของผู้อ่านเท่านั้นจึงสามารถถนอมอดจำหน่ายได้ต่อไป (โพลิน รุ่งรัตน์ 2525 : 34)

นิตยสารที่ผลิตและจำหน่ายอยู่ในประเทศไทย สามารถแบ่งได้เป็นประเภทดังนี้ คือ นิตยสารการเมือง นิตยสารกีฬา นิตยสารเครื่องเสียงและคอมพิวเตอร์ นิตยสารสำหรับเด็ก นิตยสารถ่ายภาพและการพิมพ์ นิตยสารท่องเที่ยว นิตยสารธุรกิจ นิตยสารบ้าน นิตยสารผู้ขาย นิตยสารผู้หญิง นิตยสารรถ นิตยสารศิลปวัฒนธรรม นิตยสารเศรษฐกิจ

และนิยายลุ่มภาพ ในจำนวนนิยายลุ่มเหล่านี้ นิยายลุ่มสำหรับลุ่มรับนับว่ามีลุ่มเคลื่อนไหว เป็นอย่างลุ่มมาก ดั่งลุ่มจะเห็นได้ลุ่มจากงานลุ่มวิจัยของ ระลุ่มวีวรรณ ประกอบลุ่มผล ที่ได้ลุ่มสำรวจลุ่มนิยายลุ่ม ภาษาไทยลุ่มสำหรับลุ่มรับนับตั้งลุ่มแต่เริ่มลุ่มมีการลุ่มจัดทำลุ่มนิยายลุ่มภาษาไทยลุ่มสำหรับลุ่มรับนับครั้งแรก ในลุ่มปี พ.ลุ่มศ. 2449 - 2527 พบลุ่มว่า มีลุ่มนิยายลุ่มภาษาไทยลุ่มสำหรับลุ่มรับนับตีลุ่มพิมพ์และลุ่มเผยแพร่ลุ่มประมาณ 100 รายลุ่มชื่อ (ระลุ่มวีวรรณ ประกอบลุ่มผล 2526 : 125)

ในลุ่มด้านลุ่มเนื้อหาของลุ่มนิยายลุ่มสำหรับลุ่มรับนับ ส่วนลุ่มใหญ่ลุ่มประกอบด้วย นวนิยาย ประมาณลุ่มกึ่งหนึ่งของลุ่มเนื้อหาทั้งหมด นอกลุ่มนั้นเป็นลุ่มเรื่องลุ่มสั้น บทลุ่มความ ลุ่มสารลุ่มคดีลุ่มประเภทอ่าน-เล่นลุ่มแต่มีลุ่มสาระ เช่น ลุ่มเรื่องราวลุ่มเกี่ยวกับลุ่มความลุ่มช่วยลุ่มงาม ลุ่มหลักการลุ่มครองลุ่มเรือน การลุ่มดูแลลุ่มแม่ และลุ่มเด็ก ลุ่มเกือบลุ่มทุกลุ่มฉบับลุ่มจะลุ่มต้องมีลุ่มคอลุ่มสมันลุ่มพยากรณ์ลุ่มโชคลุ่มชะตา ลุ่มตอบลุ่มปัญหาลุ่มชีวิต ลุ่มปัญหาลุ่มกฎหมาย ลุ่มปัญหาลุ่มลุ่มลุ่มภาพและลุ่มความลุ่มงาม และลุ่มที่ลุ่มขาดลุ่มไม่ได้ในลุ่มนิยายลุ่มสำหรับลุ่มรับนับคือ แพล้น (ระลุ่มวีวรรณ ประกอบลุ่มผล 2526 : 125) จะลุ่มเห็นได้ลุ่มว่า เนื้อลุ่มหาที่ลุ่มปรากฏในลุ่มนิยายลุ่มภาษาไทยลุ่มสำหรับลุ่มรับนับจะลุ่มประกอบด้วยลุ่มเนื้อหาที่ลุ่มให้ลุ่มทั้งลุ่มสาระ ลุ่มความรู้ และลุ่มความลุ่มบันเทิง ลุ่มสามารถลุ่มช่วยลุ่มส่งเสริมให้ลุ่มลุ่มรับนับมีความลุ่มรู้ ลุ่มความคิดลุ่มทั้งในลุ่มด้านลุ่มสิทธิและลุ่มหน้าที่ของลุ่มตน ลุ่มรู้ลุ่มความลุ่มเคลื่อนไหว ลุ่มความเป็น-ไปของลุ่มสังคม การลุ่มเมือง ลุ่มเศรษฐกิจ ทั้งในลุ่มประเทศและลุ่มต่างลุ่มประเทศ เป็นลุ่มสื่อลุ่มกลางใน การลุ่มกระตุ้นลุ่มเตือนลุ่มเยาวชน เพื่อนลุ่มร่วมลุ่มชาติให้ลุ่มมีความลุ่มสำนึกลุ่มอันดี (เยาวลุ่มรัตน์ โกลลุ่มลุ่มลุ่มกฎ 2519 : 8) ดั่งลุ่มนั้น นิยายลุ่มสำหรับลุ่มรับนับจึง เป็นลุ่มทรัพยากรที่ลุ่มห้องลุ่มสมุดบางลุ่มประเภทได้ลุ่มคัดเลือก และลุ่มจัดหาไว้ลุ่มในลุ่มบริการ แต่ลุ่มนิยายลุ่มสำหรับลุ่มรับนับที่ลุ่มตีลุ่มพิมพ์ในลุ่มประเทศไทย ในลุ่มปัจจุบันลุ่มมีเป็น ลุ่มจำนวนมาก ลุ่มจึงเป็นลุ่มปัญหาลุ่มสำหรับลุ่มบรรณารักษ์ที่ลุ่มจะลุ่มทราบได้ลุ่มว่า นิยายลุ่มภาษาไทยลุ่มสำหรับลุ่มรับนับลุ่มชื่อลุ่มต่าง ๆ บรรลุ่มลุ่มคอสมันที่ลุ่มให้ลุ่มสาระที่ เป็นลุ่มความรู้และลุ่มความลุ่มบันเทิงในลุ่มจำนวนมากลุ่มน้อย เท่าลุ่มใด การลุ่มวิจัยลุ่มเรื่อง การลุ่มวิเคราะห์ลุ่มนิยายลุ่มภาษาไทยลุ่มสำหรับลุ่มรับนับ จึงลุ่มมีลุ่มวัตถุประสงค์ ที่ลุ่มจะลุ่มสำรวจลุ่มคอสมันที่ลุ่มปรากฏในลุ่มนิยายลุ่มภาษาไทยลุ่มสำหรับลุ่มรับนับว่าลุ่มประกอบด้วยลุ่มคอสมันลุ่มประเภท ใดบ้าง ในลุ่มปริมาณลุ่มเท่าลุ่มใด อันลุ่มจะเป็นลุ่มแนวทางลุ่มสำหรับลุ่มบรรณารักษ์และลุ่มผู้ลุ่มสนใจ ในลุ่มการ ลุ่มคัดเลือกลุ่มนิยายลุ่มภาษาไทยลุ่มสำหรับลุ่มรับนับเพื่อลุ่มการอ่านลุ่มต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษานิตยสารภาษาไทยสำหรับสตรีว่าประกอบด้วยคอสัณัประ เภทใดบ้าง ในปริมาณมากน้อยเท่าใด
2. เพื่อสำรวจการศัดทำนิตยสารภาษาไทยสำหรับสตรีในด้านนโยบายการศัดทำ วัตถุประสงค์ของนิตยสาร การศัดเลือกผู้เขียน การศัดเลือกเรื่อง และวิธีการเผยแพร่ นิตยสาร

แนวเหตุผล

นิตยสารภาษาไทยสำหรับสตรีเป็นสื่อมวลชนประ เภทสิ่งพิมพ์ที่มีประวัติการศัดทำ อันยาวนานและมีบทบาทสำคัญต่อการอ่านเป็นอย่างมาก เนื่องจากเนื้อหาของนิตยสาร ภาษาไทยสำหรับสตรีประกอบด้วยคอสัณัประ เภทต่าง ๆ ที่ให้ทั้งสาระความรู้และความบันเทิง ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อ่าน ทั้งในด้านการติดตามความเคลื่อนไหวของสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และหลักการดำรงตนอยู่ในสังคม ซึ่งเป็นทรัพยากรที่ห้องสมุดบางประ เภทได้ ศัดเลือกและศัดหาไว้ให้บริการแก่ผู้อ่าน แต่ในปัจจุบันมีนิตยสารภาษาไทยสำหรับสตรี นับเป็นจำนวนที่สูงมากกว่านิตยสารประ เภทอื่น ๆ จึงเป็นปัญหาสำหรับบรรณารักษ์ และ ผู้อ่านที่จะทราบได้ว่า นิตยสารภาษาไทยสำหรับสตรีแต่ละชื่อมีคอสัณัประ ที่ให้สาระความรู้ และความบันเทิงในปริมาณมากน้อยเท่าใด มีนโยบายการศัดทำ วัตถุประสงค์ของ นิตยสาร การศัดเลือกผู้เขียน การศัดเลือกเรื่องเพื่อศัดพิมพ์ และวิธีการเผยแพร่ นิตยสารอย่างไร การวิจัยนี้จึงเป็นแนวทางในการพิจารณาศัดเลือก และการศัดหา นิตยสารภาษาไทยสำหรับสตรีเพื่อประโยชน์ด้านการอ่าน

ขอบเขตการวิจัย

นิตยสารภาษาไทยสำหรับสตรีที่ศัดเลือกมาเป็นกลุ่มตัวอย่างประ ชำกร เป็น นิตยสารภาษาไทยสำหรับสตรีที่ศัดพิมพ์ต่อ เนื่องกันตั้งแต่เริ่มต้นออกจนถึงปัจจุบันไม่น้อยกว่า 2 ปี และเป็นนิตยสารที่ไม่เน้นเนื้อหาเฉพาะด้านใดด้านหนึ่งตลอดทั้งฉบับ เช่น แฟชั่น เลิรมล้วย อาหาร เป็นต้น

นิตยสารภาษาไทยสำหรับสตรีที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นิตยสารภาษาไทยสำหรับสตรี รายสัปดาห์ รายปักษ์ และรายเดือน จำนวน 20 ชื่อเรื่อง ดังรายชื่อต่อไปนี้ นิตยสารรายสัปดาห์ (3 ชื่อเรื่อง) ได้แก่ ทานตะวัน สุกุลไทย สตรีสาร นิตยสารรายปักษ์ (13 ชื่อเรื่อง) ได้แก่ กานดา กุลสตรี ขวัญเรือน ดิฉัน นรี เปรี้ยว แพรว แพรวสุดสัปดาห์ แม่บ้าน แม่และเด็ก ลลนา สาวสยาม และ หญิงไทย นิตยสารรายเดือน (4 ชื่อเรื่อง) ได้แก่ ผู้หญิง 24 รักลูก ลูกส์ และ สาวสวย นิตยสารเหล่านี้เป็นนิตยสารที่พิมพ์เผยแพร่ระหว่างเดือนมกราคม 2527 ถึงเดือนธันวาคม 2528 รวมนิตยสารภาษาไทยสำหรับสตรีทั้งหมด 1,032 ฉบับ และกลุ่มตัวอย่างประชากรกลุ่มละ 28% รวมนิตยสารภาษาไทยสำหรับสตรีที่เป็นตัวอย่างประชากรจำนวน 297 ฉบับ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาจากเอกสารและสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เพื่อทราบข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะ และประเภทของนิตยสารภาษาไทยสำหรับสตรี ตลอดจนพัฒนาการของนิตยสารตั้งแต่ เริ่มต้นการจัดทำใน พ.ศ. 2449 จนถึงปัจจุบัน
2. รวบรวมรายชื่อนิตยสารภาษาไทยสำหรับสตรีจากเอกสารและคู่มือต่าง ๆ และกลุ่มตัวอย่างประชากร โดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างของ เครสซีและ มอร์แกน (Krejcie and Morgan 1975 : 607 - 609) จากนั้นใช้วิธีสุ่มตัวอย่างประชากรแบบแบ่งเป็นพวกเป็นชั้น (Stratified random sampling) และเลือกนิตยสารภาษาไทยสำหรับสตรีตามกำหนดออกในอัตราส่วนเท่า ๆ กัน
3. สร้างเครื่องมือสำหรับการวิจัย คือ แบบวิเคราะห์นิตยสารภาษาไทย สำหรับสตรีและแบบสัมภาษณ์บรรณาธิการนิตยสารภาษาไทยสำหรับสตรี และทดสอบเครื่องมือ สำหรับการวิจัยทั้ง 2 ชุด แล้วนำมาแก้ไขปรับปรุง
4. วิเคราะห์นิตยสารภาษาไทยสำหรับสตรีลงในแบบวิเคราะห์นิตยสารภาษาไทย สำหรับสตรี โดยใช้แบบวิเคราะห์ 1 ชุด ใช้วิเคราะห์นิตยสาร 1 ฉบับ และ ดำเนินการสัมภาษณ์บรรณาธิการนิตยสารภาษาไทยสำหรับสตรีจำนวน 20 ชื่อเรื่อง เพื่อ ขอบทราบข้อมูลเกี่ยวกับ ประวัติ นโยบายการจัดทำนิตยสาร วัตถุประสงค์ของนิตยสาร การคัดเลือก ผู้เขียน การคัดเลือกเรื่อง และวิธีการเผยแพร่นิตยสาร

5. นำเสนอผลการวิเคราะห์ ข้อมูลจากแบบวิเคราะห์หัตถ์ลายภาษาไทย สำหรับสตรีจะนำมาคำนวณหาปริมาณของคอสัมพันธ์แต่ละประเภทของหัตถ์ลายภาษาไทยสำหรับ สตรีแต่ละชื่อเรื่อง โดยการหาค่าร้อยละและค่ามัธยฐานเลขคณิต

$$\text{การหาค่าร้อยละ ใช้สูตร } P = \frac{n}{N}$$

P = ร้อยละของจำนวนหน้าที่ลงคอสัมพันธ์แต่ละประเภทในหัตถ์ลายภาษาไทย สำหรับสตรีแต่ละชื่อเรื่อง

n = จำนวนหน้าที่ใช้ลงคอสัมพันธ์แต่ละประเภทในหัตถ์ลายภาษาไทยสำหรับ สตรีแต่ละชื่อเรื่อง

N = จำนวนหน้าที่ทั้งหมดของหัตถ์ลายภาษาไทยสำหรับสตรีแต่ละชื่อเรื่อง

$$\text{การหาค่ามัธยฐาน เลขคณิต ใช้สูตร } \bar{X} = \frac{\Sigma X}{N}$$

\bar{X} = ค่าเฉลี่ยของจำนวนหน้าที่ใช้ลงคอสัมพันธ์แต่ละประเภท

ΣX = ผลรวมของจำนวนหน้าที่ใช้ลงคอสัมพันธ์แต่ละประเภทในหัตถ์ลายภาษาไทย สำหรับสตรีแต่ละชื่อเรื่อง

N = จำนวนหัตถ์ลายภาษาไทยสำหรับสตรี แต่ละชื่อเรื่อง

ส่วนข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์บรรณาธิการหัตถ์ลายภาษาไทยสำหรับสตรี จะนำข้อมูล ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับ ประวัติการสัปดาห์ วัตถุประสงค์ เล่นอโนบทที่ 2 ในลักษณะตารางกิ่ง บรรยาย ส่วนนโยบายของหัตถ์ลายและข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานหัตถ์ลายภาษาไทย สำหรับสตรี นำเสนอในบทที่ 4 ในลักษณะกิ่งตารางกิ่งบรรยาย

6. สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทราบลักษณะของคอสัณนิในนิตยสารภาษาไทยสำหรับสตรีว่าประกอบด้วย คอสัณนิประเภทใดบ้าง
2. ทราบนโยบายการจัดทำนิตยสารภาษาไทยสำหรับสตรี
3. เป็นข้อมูลเบื้องต้นสำหรับบรรณาธิการห้องสมุดในการพิจารณาจัดทำนิตยสารภาษาไทยสำหรับสตรี
4. เป็นแนวทางสำหรับบรรณาธิการนิตยสารภาษาไทยสำหรับสตรีในการพิจารณาปรับปรุงการจัดทำ

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

นิตยสารสำหรับสตรี หมายถึง นิตยสารที่มีวัตถุประสงค์เพื่อเล่นอเรื่องราวเกี่ยวกับสตรี จัดทำเพื่อกลุ่มผู้อ่านสตรี เนื้อหาประกอบด้วย นวนิยาย เรื่องสั้น และ คอสัณนิเกี่ยวกับมารดาและทารก การครองเรือน การบ้านการเรือน เสริมสวย และ แฟชั่น ทั้งนี้ไม่รวมนิตยสารที่เล่นอเนื้อหาเฉพาะด้านใดด้านหนึ่ง

คอสัณนิ หมายถึง ประเภทของรูปแบบงานเขียนที่ปรากฏในนิตยสารภาษาไทยสำหรับสตรี แบ่งตามลักษณะการนำเสนอเนื้อหาได้แก่ บทบรรณาธิการ สารคดี บันเทิงคดี ตอบปัญหา บทความ และแนะนำหนังสือ การสำริด โหราศาสตร์ ข้าวและภาพ ภาคสำหรับเด็ก การทดสอบ แฟชั่นและอื่น ๆ

นโยบายการจัดทำ หมายถึง แนวทางการจัดทำนิตยสารซึ่งจะเป็นตัวกำหนดขอบเขต วัตถุประสงค์ ลักษณะเนื้อหา ขนาด จำนวนหน้า และกำหนดออก

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในส่วนของที่เกี่ยวข้องกับนิตยสารภาษาไทยสำหรับสตรีพบว่า มีงานวิจัยต่อไปนี้คือ งานวิจัยของคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2521) ซึ่งศึกษาบทบาทของสื่อมวลชนต่อ การศึกษาของชาวบ้าน อุมพร กุหลาบ (2525) ซึ่งได้วิเคราะห์วารสารภาษาไทย ที่ตีพิมพ์ใน พ.ศ. 2522 ระวีวรรณ ประกอบผล (2526) ศึกษา เรื่องนิตยสารไทย นิศา ชูโต และคณะ (2527) ศึกษา เรื่องหนังสืออ่านสำหรับเยาวชน วรภัทร โตรณะเกษม (2529) เรื่อง วิถีชีวิต ทักษะชีวิต และแบบแผนการบริโภคของพนักงานสตรีบริษัทเอกชน และอุบลวรรณ ปิติพัฒนา โฆษิต (2529) เรื่องบทบาทของนิตยสารผู้หญิงในการให้ความรู้ เพื่อพัฒนาสตรี งานวิจัยเหล่านี้มีความคล้ายคลึงและแตกต่างกันในหัวข้อต่อไปนี้

1. เนื้อหาของนิตยสารภาษาไทยสำหรับสตรี

งานวิจัยของคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ นิศา ชูโต และคณะ มีความคล้ายคลึงกันในแง่เป็นการวิเคราะห์เนื้อหาของนิตยสารไทย โดยใช้เกณฑ์การแบ่ง เนื้อหา 5 ประเภท คือ ข่าวและสารทั่วไป ความรู้ การศึกษาและวัฒนธรรม บ้านเกิด กีฬาและเกมส์ และโฆษณา ใช้หน่วยวัดเป็นจำนวนหน้า แล้วนำมาหาค่าเฉลี่ย และร้อยละ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยของคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้แก่ นิตยสารที่จัดพิมพ์ตั้งแต่เดือนเมษายนถึงกันยายน พ.ศ. 2519 โดยใช้ข้อมูลการจำหน่าย พ.ศ. 2519 ของบริษัทตีมาร์ จำกัด ในการคัดเลือกนิตยสารที่มียอดจำหน่ายสูงสุด รวมนิตยสารทั้งหมด 13 ชื่อเรื่อง ในจำนวนนี้เป็นนิตยสารสำหรับสตรี 6 ชื่อเรื่อง ได้แก่ สักุลไทย สตรีสาร ขวัญเรือน ลลนา กุลสตรี และสาวสยาม ผู้วิจัยได้ ลุ่มตัวอย่างประชากรจากนิตยสารรายสัปดาห์และรายปักษ์ เดือนละ 1 ฉบับ นิตยสาร- รายเดือน 2 เดือนต่อ 1 ฉบับ และเช่นเดียวกับการคัดเลือกประชากรของ อุบลวรรณ ปิติพัฒนา โฆษิต ซึ่งวิเคราะห์เนื้อหาของนิตยสารสำหรับสตรีที่มียอดจำหน่ายสูงสุด และ ได้รับความนิยมจากผู้อ่านกลุ่มต่าง ๆ จำนวน 6 ชื่อเรื่อง ได้แก่ กุลสตรี ขวัญเรือน ดิฉัน แพรว ลลนา และเปรี้ยว เป็นนิตยสารที่จัดพิมพ์ตั้งแต่เดือนมกราคมถึงเดือน ธันวาคม พ.ศ. 2528 โดยเลือกศึกษาเดือนละ 1 ฉบับ รวมนิตยสารที่เป็นตัวอย่าง ประชากร 72 ฉบับ และยังสามารถสัมภาษณ์ผู้จัดทำนิตยสารในด้านนโยบายการเล่น

เนื้อหาด้วย ล้วน นิต้า ยูโต และคณะ ได้วิเคราะห์นิตยสารที่วางจำหน่ายระหว่าง เดือนพฤษภาคม - กรกฎาคม พ.ศ. 2527 รวมนิตยสาร 289 ชื่อเรื่อง ซึ่งแบ่งออกตามลักษณะเนื้อหาเป็น 31 กลุ่ม สำหรับนิตยสารสำหรับสตรีมีจำนวน 27 ชื่อเรื่อง เช่นเดียวกับ อุมพร กุหลาบ ซึ่งได้จำแนกประเภทและวิเคราะห์รูปแบบของวารสารที่ตีพิมพ์ใน พ.ศ. 2522 จำนวน 726 ชื่อเรื่อง ได้จำแนกวารสารออกเป็น 15 ประเภท และมีวารสารสำหรับสตรีจำนวน 38 ชื่อเรื่อง ในขณะที่ รัชวีวรรณ ประกอบผล ศึกษาประวัติและพัฒนาการของนิตยสารตั้งแต่ยุคแรกเริ่ม (รัชกาลที่ 3) จนถึงปัจจุบัน (มิถุนายน 2527) โดยพิจารณาถึงจำนวนนิตยสารไทยที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในสมัยต่าง ๆ ประเภท รูปแบบ เนื้อหา จำนวนการผลิต การโฆษณา การกระจายไปสู่ผู้อ่าน ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของการผลิตนิตยสารไทย ศึกษาถึงบทบาทและหน้าที่ของนิตยสารในฐานะเป็นสื่อมวลชนประเภทหนึ่ง และเพื่อให้ทราบถึงปัจจัยสนับสนุนและอุปสรรคในการผลิตนิตยสารในประเทศไทย ขอบเขตการศึกษาครั้งนี้ได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนศึกษาจากตัวนิตยสารโดยตรง รวมทั้งสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องในวงการนิตยสาร รวมนิตยสารที่ศึกษามีจำนวน 1,400 ชื่อเรื่อง

ผลการวิจัยด้านเนื้อหาของนิตยสารสำหรับสตรี คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติพบว่า นิตยสารสำหรับสตรี 3 ชื่อเรื่อง ได้แก่ กุลสตรี ขวัญเรือน และสาวสยาม มีเนื้อหาประเภทความรู้ การศึกษาและวัฒนธรรมมากกว่าเนื้อหาประเภทอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 53.90, 40.59 และ 35.78 ตามลำดับ นิตยสาร 2 ชื่อเรื่อง ได้แก่ สกุลไทย และสตรีสาร มีเนื้อหาประเภทบันเทิงมากเป็นอันดับหนึ่งคิดเป็นร้อยละ 39.50 และ 40.43 ตามลำดับ และลลนา มีเนื้อหาประเภทข่าวและสารทั่วไปมากเป็นอันดับหนึ่งคิดเป็นร้อยละ 37.95 ในการจัดอันดับคุณค่าของเนื้อหาที่เป็นความรู้ประยุกต์ นิตยสาร - กุลสตรี และสาวสยาม มีคะแนนสูงสุดในด้านเพศศึกษา ขวัญเรือน และสตรีสาร มีคะแนนสูงสุดในด้านรู้แนวทางในการแก้ปัญหา เกิดปัญญา และการปฏิบัติต่าง ๆ ลลนามีคะแนนสูงสุดในด้านการรับรู้ และการปรับปรุงตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม และสกุลไทยมีคะแนนสูงสุดในด้านความเข้าใจในธรรมชาติและสุนทรีย์ ส่วน นิต้า ยูโต และคณะ พบว่า นิตยสารภาษาไทยสำหรับสตรีมีเนื้อหาประกอบด้วย แฟชั่นสตรี ผ้าและการตัดเย็บ การประกอบอาหาร จิตวิทยาสำหรับสตรีในการดำรงชีวิตทั้ง โสดและแต่งงาน ตอบปัญหา -

ทางเพศ การปฏิบัติตนในฐานะแม่ นอกจากนี้ยังแนะนำด้านความงาม เช่น การแต่งหน้า ทรงผม เสื้อผ้า รองเท้า เนื้อหาที่มีในทุกเล่มคือ นวนิยายทั้งเรื่องสั้น เรื่องยาว นวนิยายส่วนใหญ่เป็นเรื่องความรัก ชีวิต และสังคม พุทธธรรมวัยรุ่น ชีวิตครอบครัว บางฉบับก็สอดแทรกเนื้อหาเฉพาะสำหรับเด็กไว้ เมื่อวิเคราะห์ตามเกณฑ์เนื้อหา 5 ประเภท พบว่า ด้านความรู้ นิยายสารทุกกลุ่มที่นำมาวิเคราะห์มีเนื้อหาความรู้ทุกสาขา วิชาให้เลือกอ่าน เนื้อหาประเภทโฆษณานั้นปรากฏอยู่ทุกฉบับ ส่วนด้านความบันเทิงมี นิยายสารจำนวนกว่าครึ่งของนิยายสารทั้งหมดที่เสนอเนื้อหาด้านนี้สอดแทรกอยู่ นอกจากนี้ คอสมันท์นิยายสารส่วนใหญ่จะขาดไม่ได้คือ ทำนายโชคชะตาชีวิต ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้อง กับของ ระวีวรรณ ประกอบผล ซึ่งพบว่า นิยายสารสำหรับสตรีจะประกอบไปด้วย นวนิยาย ประมาณกึ่งหนึ่งของ เนื้อหาทั้งหมด นอกนั้นเป็นเรื่องสั้น สารคดี และบทความประเภท อ่านเล่น แต่มีสาระ แทบทุกฉบับจะมีพยากรณ์โชคชะตา ตอบปัญหาชีวิต และที่ขาดไม่ได้ คือ แฟชั่น และยังสอดคล้องกับ อุมพร กุหลาบ ซึ่งกล่าวว่า เนื้อหาของนิยาย สารภาษาไทยสำหรับสตรีมุ่งให้ความรู้และความบันเทิงต่าง ๆ ประกอบด้วยเนื้อหาสาระหลาย ประเภท เป็นเรื่องที่คนส่วนใหญ่สนใจ นอกจากจะได้รับความบันเทิงแล้ว ยังได้สอดแทรกเนื้อหาที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านด้วย นอกจากนี้ยังตรงกับ อุบลวรรณ ปิติพัฒนาโชติต ซึ่งพบว่า ปริมาณความรู้ที่นิยายสารสำหรับสตรี เสนอแก่ผู้อ่านเมื่อคิดเฉลี่ยจากเนื้อที่เป็น ร้อยละแล้วพบว่า การเข้าใจและรู้สึกวิถีชีวิตของเพื่อนมนุษย์มีปริมาณที่เสนอมากที่สุดทั้ง เนื้อหา และภาพประกอบ ได้แก่ คอสมันท์นวนิยาย สัมภาษณ์บุคคล ฯลฯ เฉลี่ยร้อยละ 19.6 ในด้านเนื้อเรื่อง และร้อยละ 4.6 ในด้านภาพประกอบ อันดับที่ 2 ด้านเนื้อเรื่อง คือ การรับรู้ เข้าใจวัฒนธรรมประเพณีของสังคมรอบด้าน ได้แก่ คอสมันท์สารคดี เกร็ดความรู้ ข่าวสารต่าง ๆ เฉลี่ยร้อยละ 6.69 แต่ในด้านภาพประกอบ อันดับที่ 2 คือ ด้านคหกรรมศิลป์ เฉลี่ยร้อยละ 4.5 อันดับที่ 3 ด้านเนื้อเรื่อง คือ การรู้แนวทางใน การแก้ปัญหา ได้แก่ คอสมันท์ปัญหาชีวิต กฎหมาย ฯลฯ เฉลี่ยร้อยละ 5.58 ส่วน ภาพประกอบ อันดับที่ 3 ได้แก่ วิจิตรศิลป์ เฉลี่ยร้อยละ 2.8 และสรุปว่า นโยบาย ของผู้จัดทำนิยายสารในการเล่นเนื้อหาส่วนใหญ่สอดคล้องกับเนื้อหาที่ปรากฏในนิยายสาร ในด้านบทบาทของนิยายสารสำหรับสตรีในการให้ความรู้ที่ต่อการพัฒนาสตรีนั้นพบว่า นิยายสารสำหรับสตรีมีบทบาทในการเล่นเนื้อหาด้านคุณลักษณะส่วนตัวของสตรี เช่น

การดำเนินชีวิต การดูแลร่างกายและจิตใจ ฯลฯ ในปริมาณมากเป็นอันดับแรกเท่ากับ , ด้านการมีส่วนร่วมในสังคม เช่น บทบาทในสังคม ค่านิยม ศิลปวัฒนธรรม ฯลฯ ส่วนด้านชีวิตและครอบครัว เช่น การเลือกคู่ครอง การครองเรือน นั้น มีบทบาทในการเล่นอเนื่อหาความรู้ค่อนข้างน้อย

2. ทศนคติและความต้องการของผู้อ่านนิตยสารสำหรับสตรี

อุบลวรรณ ปิติพัฒนาโฆสิต ได้ใช้แบบสอบถามในการสำรวจความคิดเห็น และความต้องการเนื้อหาต่าง ๆ ของผู้อ่าน ชื่อเรื่องละ 30 คน รวมทั้งสิ้น 180 คน ผลปรากฏว่า ด้านความต้องการด้านเนื้อหาของผู้อ่านนิตยสารทั้ง 6 ชื่อเรื่อง เมื่อคิดเฉลี่ยเป็นร้อยละแล้วพบว่า ความต้องการอันดับแรกคือ ด้านการเข้าใจและรู้สึกวิถีชีวิตของเพื่อนมนุษย์ร้อยละ 13.86 อันดับที่ 2 ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ร้อยละ 13.03 อันดับที่ 3 ด้านการรับรู้เข้าใจวัฒนธรรมประเพณีของสังคม ร้อยละ 13 ซึ่งเมื่อนำเอาความต้องการของผู้อ่านมาเปรียบเทียบกับหาความสัมพันธ์กับเนื้อหาที่ปรากฏแล้วพบว่า ขวัญเรือน มีความสอดคล้องมากที่สุด รองลงมาได้แก่ แพรว ลลนา กุลสตรี และดิฉัน ตามลำดับ มีเพียงเพียงฉบับเดียวที่ไม่มีความสอดคล้อง จึงสรุปได้ว่า นิตยสารสำหรับสตรีทั้ง 6 ชื่อเรื่อง เนื้อหาและความต้องการของผู้อ่านมีความสอดคล้องสัมพันธ์กัน แต่ผลการวิจัยในข้อนี้มีความแตกต่างกับผลการวิจัยของคณะกรรมการการศึกษา - แห่งชาติ ซึ่งได้รายงานไว้เมื่อ พ.ศ. 2521 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับนิตยสารสำหรับสตรี ปรากฏว่า ในการจัดอันดับคุณค่าของเนื้อหาที่เป็นความรู้ประยุกต์ในขวัญเรือน ได้แก่ ด้านรู้แนวทางในการแก้ปัญหา เกิดปัญหา การปฏิรูปต่าง ๆ มีคะแนนสูงสุด (87 คะแนน) ส่วนลลนา มีคะแนนสูงสุดในด้านการรับรู้และการปรับปรุงตัวให้กับสิ่งแวดล้อม (45 คะแนน) และกุลสตรีมีคะแนนสูงสุดในด้านเพศศึกษา (41 คะแนน) ในขณะที่ วรภัทร โตรณะเกษม ซึ่งสำรวจโดยใช้แบบสอบถามกับพนักงานสตรีบริษัทเอกชนในเขต กรุงเทพมหานครพบว่า ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการใช้เวลาว่างในการอ่านวารสารวารสารที่ได้รับความนิยมจากพนักงานสตรีและมีการอ่านอย่างสม่ำเสมอเรียงตามลำดับดังนี้ คือ ดิฉัน (ร้อยละ 40.2) ขวัญเรือน (ร้อยละ 32.8) แพรว (ร้อยละ 19.4) การเงินการธนาคาร (ร้อยละ 18.5) สักุลไทย (ร้อยละ 17.9) นอกจากนี้สตรี-

ร้อยละ 20.8 นิยมอ่านวารสารอื่น ๆ ได้แก่ หญิงไทย ผู้หญิง 24 นรี แม่บ้าน
 ด้วยทุน คลังสมอง ดอกเบี้ย เป็นต้น

3. ด้านการจัดทำนิตยสารสำหรับสตรี

จากการศึกษาของ ธีรวิพรรณ ประกอบผล พบว่า นิตยสาร
 สำหรับสตรีเริ่มพิมพ์ครั้งแรกในสมัยรัชกาลที่ 5 พ.ศ. 2449 ชื่อว่า นิตยสารกุลสตรี
 มีกำหนดออกเป็นรายเดือน ในสมัยต่อมา นิตยสารสำหรับสตรีได้พัฒนาขึ้นมา เป็นลำดับ
 มีลักษณะเป็นนิตยสารที่แท้จริง โดยเฉพาะในด้านการจัดทำรูปเล่ม ภาพประกอบ การ
 เลื่อนเนื้อหา มีทั้งเรื่องอ่านเล่น คอลัมน์ และบทความต่าง ๆ ช่วงหลังการเปลี่ยน-
 แปลงการปกครอง ลักษณะของนิตยสารสำหรับสตรี เน้นการลงนวนิยายเป็นส่วนใหญ่
 ขนาดของนิตยสารใช้ขนาดแทบลอยด์ (ขนาด 4 หน้ายก) ปกเป็นภาพผู้หญิง มักจัดทำ
 เป็นรายสัปดาห์ ช่วงหลัง พ.ศ. 2520 เป็นต้นมา นิตยสารสำหรับสตรีจะมีลักษณะ
 ร่วมกันในด้านกำหนดออก และขนาดรูปเล่ม คือ ส่วนใหญ่จะออกเป็นรายปักษ์และ
 รายเดือน มีขนาดเดียวกันหมด คือ 21 x 28 เซนติเมตร และผู้วิจัยยังกล่าวว่า
 ตลาดนิตยสารสำหรับสตรีของไทยค่อนข้างจะอิ่มตัว ดังนั้นการจะดำรงอยู่ในวงการนี้ละ
 ต้องทำให้นิตยสารเป็นที่ยอมรับในหมู่ผู้อ่านทั้งในด้านคุณภาพและความสวยงาม

ส่วนงานวิจัยของต่างประเทศที่เกี่ยวกับนิตยสารสำหรับสตรี ได้แก่
 งานวิจัยของ Mary Biggs (Biggs 1983 : 1 - 25) เป็นการสำรวจความเคลื่อนไหว
 ของนิตยสารสำหรับสตรีใน ค.ศ. 1980 โดยใช้แบบสอบถามส่งไปยังบรรณาธิการนิตยสาร
 สำหรับสตรีจำนวน 49 รายชื่อ เพื่อศึกษาประวัติของนิตยสาร วัตถุประสงค์
 นโยบายการจัดทำ สภาพการเงิน การสนับสนุนทางการเงิน การจัดทำหน้า
 ยอตหมุนเวียนของนิตยสาร ขนาด โครงสร้าง อายุการจัดทำ เพศ การสมัครและ
 การคัดเลือกเข้าเป็นคณะบรรณาธิการ การดำเนินงาน ขอบเขต และความเห็นด้าน
 การเมือง

ผลปรากฏว่า แบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมามีจำนวน 26 ฉบับ (ในจำนวนนี้ 24 ฉบับ เป็นนิตยสารสำหรับสตรีที่กำลังจัดพิมพ์อยู่ ส่วนอีก 2 ฉบับหยุดกิจการ) นิตยสารที่ถือเป็นนิตยสารสำหรับสตรีฉบับแรกของอเมริกาคือ The Dial จัดพิมพ์อยู่ระหว่าง ค.ศ. 1840 - 1844 นิตยสารสำหรับสตรีส่วนใหญ่ยังไม่มีกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ไว้เป็นลายลักษณ์อักษร แต่มีจุดมุ่งหมายเพื่อสตรี บรรณาธิการมีนโยบายส่งเสริมหนักเขย่นที่ยังไม่มีชื่อเสียง สภาพิจารณาเงินยังไม่มั่นคง ยอดจำหน่ายยังอยู่ในระดับต่ำ เนื้อหาทางนิตยสารสำหรับสตรีเกี่ยวข้องกับ การดำรงอยู่ในสังคม สิ่งเสริมสิทธิ์ที่สตรีควรได้รับ ซึ่งอาจแยกประเภทได้ดังนี้ วรรณคดี นวนิยาย ความเรียง งานศิลปะ ความรู้สึก (มิตรภาพระหว่างบุคคล ความรัก เพศสัมพันธ์ ความกดดันทางสังคม โศกนาฏกรรม ความงาม ความเป็นกุลสตรี) สุขภาพอนามัย และการสร้างลักษณะความเป็นสุภาพสตรี

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย